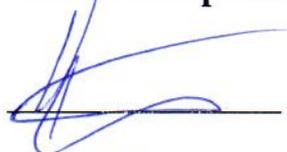

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Голова Експертної комісії
Українського інституту національної пам'яті
з питань визначення належності об'єктів
до символіки російської імперської політики**

Віктор БРЕХУНЕНКО

05 лютого

2025 р.

**Фаховий висновок щодо належності
назви Національного аерокосмічного університету ім. М.Є.Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»
до символіки російської імперської політики**

Нормативно-правова підстава експертизи: частина 2 статті 6 Закону України «Про засудження та заборону пропаганди імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії» № 3005-IX від 21 березня 2023 р. із змінами, внесеними Законом № 3097-IX від 03.05.2023 р.; підпункт 17-3 пункту 4 Положення про Український інститут національної пам'яті, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.11.2014 № 684 «Деякі питання Українського інституту національної пам'яті»; Положення про Експертну комісію Українського інституту національної пам'яті з питань реалізації норм Закону України «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії», затверджене Наказом Міністерства культури та інформаційної політики України від 25.07.2023 № 399 «Про затвердження Положення про Експертну комісію Українського інституту національної пам'яті з питань реалізації норм Закону України "Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії"» із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства культури та інформаційної політики України № 429 від 15.08.2023 № 429, Наказ Українського інституту національної пам'яті від 05.10.2023 № 35 «Про утворення Експертної комісії з питань визначення належності об'єктів до символіки російської імперської політики».

Визначення термінів у розумінні статті 2 Закону:

російська імперська політика (російська колоніальна політика) – система заходів, що здійснювалися органами управління, збройними формуваннями, політичними партіями, недержавними організаціями, установами, підприємствами, групами чи окремими громадянами (підданими) Російської імперії, Російської республіки, Російської держави, Російської Соціалістичної Федеративної Радянської Республіки, Російської Радянської Федеративної Соціалістичної Республіки, Союзу Радянських Соціалістичних Республік, Російської Федерації, спрямованих на підкорення, експлуатацію, асиміляцію Українського народу;

пропаганда російської імперської політики – публічна глорифікація або виправдання російської імперської політики, поширення інформації, спрямованої на виправдання російської імперської політики, а також публічне використання продукції, що містить символіку російської імперської політики, публічне заперечення злочинів (репресивних заходів) проти Українського народу;

русифікація – складова російської імперської політики, спрямована на нав'язування використання російської мови, пропагування російської культури як вищих порівняно з іншими національними мовами та культурами, витіснення з ужитку української мови, звуження українського культурного та інформаційного простору;

українофобія – дискримінаційні дії, публічно висловлені заклики, у тому числі в медіа, у літературних та мистецьких творах, що заперечують суб'єктність Української держави, української нації, боротьбу проти підкорення, експлуатації, асиміляції Українського народу, а також правомірність захисту політичних, економічних, культурних прав Українського народу, розвитку української національної державності, науки, культури, зневажають питомі етнокультурні ознаки українців, ігнорують українську мову та культуру;

символіка російської імперської політики – символіка, що включає, у тому числі, зображення, пам'ятники, пам'ятні знаки, написи, присвячені особам, які обіймали керівні посади в органах влади і управління, політичних організаціях, партіях, збройних формуваннях Російської імперії, Російської республіки, Російської держави, Російської Соціалістичної Федеративної Радянської Республіки, і брали участь або сприяли реалізації російської імперської політики (крім зображень, пам'ятників, пам'ятних знаків, написів, присвячених особам, пов'язаним із захистом політичних, економічних, культурних прав Українського народу, розвитком української національної державності, науки, культури), працівникам радянських органів державної безпеки всіх рівнів;

зображення, пам'ятники, пам'ятні знаки, написи, присвячені подіям, пов'язаним із здійсненням російської імперської політики (крім зображень, пам'ятників та пам'ятних знаків, пов'язаних з опором і вигнанням нацистських окупантів з України, із захистом політичних, економічних, культурних прав Українського народу, розвитком української національної державності, науки, культури); зображення, написи, пов'язані із глорифікацією і виправданням російської імперської політики; назви підприємств, установ, організацій на території України, яким присвоєні імена або псевдоніми згаданих вище категорій осіб, назви подій, пов'язаних із реалізацією російської імперської політики, назви російських міст та інших географічних, історичних та культурних об'єктів Російської Федерації, що не пов'язані безпосередньо із захистом політичних, економічних, культурних прав Українського народу, розвитком української національної державності, науки, культури або з культурою поневолених народів Російської Федерації.

Предмет експертизи: відповідність назви Національного аерокосмічного університету ім. М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» вимогам Закону України «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії» (далі – Закон).

Жуковський Микола Єгорович (1847–1921) – російський учений у галузі аеродинаміки, гідро- й аеромеханіки. Дійсний статський радник (1893), заслужений професор Московського університету (1911), почесний член Московського університету (1916), заслужений професор Імператорського Московського технічного училища (з 1918 р. – Московського вищого технічного училища), член-кореспондент Імператорської академії наук із розряду математичних наук (1894).

Випускник Московського університету. Працюючи викладачем у Московському вищому технічному училищі, створив тут кафедру «Теоретична механіка» та аеродинамічну лабораторію. Досліджував також питання гідродинаміки, присвятивши цій проблемі магістерську дисертацію «Кінематика рідкого тіла» (1876). Автор низки ідей у галузі аеродинаміки. У 1902 р. під його керівництвом при механічному кабінеті Московського університету споруджено одну з перших у світі аеродинамічних труб, а в 1904 р. в селищі Кучино, поблизу Москви, створено перший у Європі аеродинамічний інститут. 1909 року у вищому технічному училищі М. Жуковський організував аеродинамічну лабораторію, а в 1916 р. очолив розрахунково-випробувальне бюро при аеродинамічній лабораторії Московського технічного училища, де розробляли методи розрахунку аеродинаміки та міцності літаків. Після Жовтневого перевороту 1917 р. співпрацював із більшовиками. У грудні 1918 р. за пропозицією М. Жуковського та за його активної участі засновано

Центральний аерогідродинамічний інститут (рос. ЦАГИ), теоретичні курси для військових льотчиків, перетворені згодом у Московський авіаційний технікум. На його базі в 1920 р. створено Інститут інженерів Червоного повітряного флоту (з травня 1922 р. – Військово-повітряна інженерна академія ім. Жуковського). 1920 року, на вшанування 50-річчя наукової діяльності і великих заслуг М. Жуковського, якого В. Ленін назвав «батьком російської авіації», Раднарком видав декрет за підписом В. Леніна про заснування премії імені М.Є. Жуковського (її й тепер вручають у державі-агресорі РФ), публікацію праць Жуковського, а також надання низки пільг для самого вченого. М. Жуковський помер у березні 1921 р., похований у Москві.

З нагоди 100-річчя з дня народження вченого в січні 1947 р. Рада Міністрів СРСР заснувала 2 щорічних премії ім. М. Є. Жуковського, стипендії ім. М. Є. Жуковського для студентів старших курсів Московського університету, Московського авіаційного інституту і МВТУ ім. Баумана; у містах Москві й Жуковському Московської області споруджено пам'ятники вченому, створено науково-меморіальний музей Жуковського в Москві, здійснено реставрацію музею на батьківщині Жуковського.

Ім'я М. Жуковського присвоєно місту та низці навчальних і наукових установ у державі-агресорі Російській Федерації:

- місту Жуковському (Московська обл., РФ);
- Центральному аерогідродинамічному інституту (м. Жуковський, РФ);
- Військово-повітряній інженерній академії (м. Москва, РФ);
- Омському авіаційному технікуму (м. Омськ, РФ);
- Кафедрі теоретичної механіки (ФН-3) МДТУ ім. М. Е. Баумана.

З огляду на викладене вище Жуковський М. Є. – відомий російський учений у галузі авіації, який, проте, не має жодного стосунку до розвитку української науки та культури, історії України загалом.

Щодо зв'язку М. Є. Жуковського з Національним аерокосмічним університетом ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»

Харківський авіаційний інститут (ХАІ), попередник Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», засновано в 1930 р. Відповідно до наказу Вищої ради народного господарства СРСР від 17 квітня 1930 р. № 1240 про реорганізацію Харківського технологічного інституту, на його базі було створено 6 галузевих вищих навчальних закладів, зокрема й авіаційний. Показово, що М. Є. Жуковський не мав жодного стосунку до вишу, якому пізніше було присвоєно його ім'я: не працював у м. Харкові, не проводив там власних наукових досліджень, а Харківський авіаційний інститут засновано вже після смерті відомого російського вченого (помер 17 березня 1921 р.).

Щодо обставин присвоєння Харківському авіаційному інституту (ХАІ) імені М. Є. Жуковського.

У довідці, розміщеній на офіційному сайті Обласного комунального закладу «Харківський науково-методичний центр охорони культурної спадщини», вказано, що «У 60-ті роки ХАІ активно розвивався в напрямках освіти і науки. З призначенням на посаду ректора ХАІ В. Г. Кононенка в 1976 р. керівництво інституту взяло курс на просування іміджу ХАІ саме як провідного авіаційного вузу в СРСР. У цей період в ХАІ проводилися всесоюзні конференції з питань удосконалення підготовки авіаційних фахівців, співробітники та студенти брали активну участь у виставках як в СРСР, так і в зарубіжних, отримуючи дипломи та медалі, завдяки чому імідж інституту значно зріс. Саме тоді ХАІ стає одним із базових вузів СРСР з підготовки фахівців для авіаційної і ракетно-космічної промисловостей. Готуючись до святкування 50-річчя інституту, було прийнято рішення звернутися до Міністерства вищої освіти СРСР із проханням про присвоєння інституту імені видатного вченого, «батька російської авіації», Миколи Єгоровича Жуковського»... У зв'язку з присвоєнням почесного імені було прийнято рішення про встановлення іменного погруддя на території інституту. З 1980 р. біля Харківського авіаційного інституту гордо підноситься на п'єдесталі пам'ятник М. Є. Жуковському»
(https://www.spadschina.kh.ua/pamyatnik_m_e_zhukovskomu.html).

Таким чином, присвоєння Харківському авіаційному інституту імені М. Є. Жуковського позбавлене будь-якого історичного підґрунтя. Цей акт мав насамперед політико-ідеологічне забарвлення: меморіалізація «батька російської авіації» в назві провідного українського навчального закладу (у 1966 р. зарахованого до числа 26 базових вищих навчальних закладів СРСР), що здійснював комплексну підготовку фахівців для авіаційно-космічної галузі, мала засвідчити політичну відданість Москві та визнання першості російської науки і культури серед культур союзних республік. Отже, таке найменування було проявом російської імперської політики, зокрема русифікації, та спрямоване на нав'язування і пропагування російської культури та науки як вищих порівняно з українською культурою та наукою. Цей прояв цілеспрямованої імперської політики особливо унаочнює факт штучного присвоєння імені російського вченого М. Жуковського Харківському авіаційному інституту – навчальному закладу, що постав 1930 року на базі аерогідродинамічної лабораторії, яку створив видатний український радянський учений у галузі аерогідродинаміки і гідромашинобудування, академік АН УРСР (1929), лауреат Державної премії СРСР (1943), заслужений діяч науки і техніки УРСР (1944) Георгій Проскура (1876–1958).

У серпні 1998 р. на базі Харківського авіаційного інституту ім. М. Є. Жуковського створено Державний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «ХАІ». 11 вересня 2000 р. університету надано статус національного і присвоєно офіційну назву **Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»**.

З огляду на викладене вище, беручи до уваги політичні мотиви присвоєння Харківському авіаційному інституту імені російського вченого М. Є. Жуковського, яке (присвоєння) було втіленням *русифікації* – складової російської імперської політики, спрямованої на нав'язування використання російської мови, пропагування російської культури як вищих, порівняно з іншими національними мовами та культурами, витіснення з ужитку української мови, звуження українського культурного та інформаційного простору, **назва Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»**, відповідно до частини першої статті 2 Закону, *містить символіку російської імперської політики, а подальше функціонування цієї назви є пропагандою російської імперської політики.*

Члени Експертної комісії Українського інституту національної пам'яті з питань визначення належності об'єктів до символіки російської імперської політики:

БРЕХУНЕНКО Віктор Анатолійович

ВЕРБИЧ Святослав Олексійович

ГЕНЕРАЛЮК Леся Станіславівна

ГРЕЧИЛО Андрій Богданович

РУБЛЬОВ Олександр Сергійович

СКРИПНИК Анатолій Юрійович